

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Mgr. Tomáše Zubka a soudců JUDr. Ivy Hrdinové a JUDr. Martina Láníčka ve věci

žalobce: **Lukáš W.**, narozený dne xxx
bytem xxx
zastoupený advokátkou Mgr. Annou Koller
sídlem Senovážné náměstí 1464/6, 110 00 Praha 1

proti
žalovanému: **Ing. Zbyněk P.**, narozený dne xxx
sídlem xxx
svěřenecký správce svěřeneckého fondu: AB private trust I, svěřenecký
fond, IČO 07197233
zastoupený advokátkou JUDr. Sylvií Sobolovou, Ph.D.
sídlem Jungmannova 745/24, 110 00 Praha 1

o neplatnost právního jednání při založení svěřenského fondu

o odvolání žalobce proti rozsudku Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí ze dne 22. 6. 2020, č. j. 17 C 223/2019-81

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně **se potvrzuje.**
- II. Žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 14 363 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, k rukám JUDr. Sylvie Sobolové, Ph.D., advokátky se sídlem Jungmannova 745/24, Praha 1.

Odůvodnění:

1. Žalobce se návrhem podaným u okresního soudu dne 25. 10. 2019 domáhal vydání rozhodnutí, že právní jednání, kterým byl založen AB private trust I, svěřenský fond, je neplatné ex tunc. Návrh

Shodu s prvopisem potvrzuje Dagmar Karkošková.

odůvodnil tím, že dne 3. 2. 2017 došlo k vložení 565 akcií společnosti AGROFERT, a.s. do svěřenského fondu AB private trust I a 63 akcií téže společnosti do svěřenského fondu AB private trust II. Jediný akcionář společnosti AGROFERT, a.s., zároveň tehdejší ministr financí, následně předseda vlády, Ing. Andrej B., od té doby několikrát prohlásil, že akcie společnosti AGROFERT, a.s. vložil do svěřenských fondů proto, aby vyhověl novelizovanému znění zákona o střetu zájmu. Ing. B. vystupuje ve vztahu k oběma svěřenským fondům z pozice zakladatele a jediného obmyšleného. Oba svěřenské fondy nemají jinou funkci nežli zastřít skutečné vlastnictví a ovládání společnosti AGROFERT, a.s. Společnost AGROFERT, a.s. i společnosti spadající do jejího koncernu vytvářejí zisk náležející Ing. B. O střetu zájmů Ing. B. navzdory existenci svěřenských fondů rozhodli v rezoluci v červnu 2020 poslanci Evropského parlamentu. Dle žalobce založení svěřenských fondů vykazuje znaky zastřené a zastírajícího jednání a je možné uvažovat i o jednání na oko. Svěřenské fondy byly založeny pouze za účelem obcházení zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmu, aby mohlo docházet k čerpání veřejných prostředků, které by jinak bylo zákonem o střetu zájmů z důvodu střetu zájmů zapovězeno. Svěřenské fondy spravují osoby, které byly dlouhá léta pověřeny řízením společnosti AGROFERT, a.s. a nadále v této pozici setrvávají. Ing. Andrej B. založil svěřenské fondy v úmyslu obejít zákon o střetu zájmů a evropské předpisy o střetu zájmů, aby mohl pokračovat v masivním čerpání veřejných prostředků. Nadto v rozporu s ustanovením § 1458 odst. 2 o. z. jmenoval obmyšleným sám sebe. S ohledem na výše uvedené dovozoval žalobce absolutní neplatnost právního jednání, kterým byl AB private trust I, svěřenský fond založen, pro rozpor se zákonem, pro obcházení zákona a pro porušování dobrých mravů.

2. Žalobce tvrdil, že jako ústavní činitel (senátor) má právní zájem, i v duchu ústavního slibu, na tom, aby se neporušovalo materiální jádro Ústavy České republiky. Je také členem dočasné komise Senátu k návrhům auditních zpráv, které vznikaly z důvodu existence svěřenských fondů AB private trust I a AB private trust II. Z tohoto důvodu má právní zájem na tom, aby došlo k nápravě vytýkaných vad uvedených v auditních zprávách Evropské komise, ve kterých je mimo jiné prezentován závěr o možné neplatnosti vzniku svěřenských fondů. Dle žalobce si lze jen stěží představit, že nápravu by sjednala osoba zainteresovaná ve svěřenském fondu. Stanovisko, že neplatnost založení svěřenského fondu by mohla být zkoumána jen k žádosti svěřenského správce, obmyšleného, zakladatele nebo jiné osoby spjaté se svěřenským fondem, by vyloučilo občanskoprávní kontrolu zákonnosti fondu. Žalobce poukázal na to, že neexistuje veřejnoprávní dohled nad svěřenskými fondy, že zákon o zvláštních řízeních soudních ukládá soudu dohledovou činnost nad svěřenskými fondy a že absolutní neplatnost právního jednání soud vyslovuje i bez návrhu. Žalobce jako ústavní činitel má právní zájem na tom, aby nebyla porušována závazná pravidla, která vyplývají z členství České republiky v Evropské unii, mimo jiné pravidla o řádném nakládání s finančními prostředky rozpočtu Evropské unie. V usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2019, č. j. Vol 17/2019-122 byl poučen, že věc má být řešena v občanském soudním řízení. Jako občanu České republiky žalobci hrozí, že se bude nucen nepřímo podílet na úhradě sankcí vyměřených České republice za porušení unijních pravidel pro čerpání dotací. Věc se žalobce dotýká i v osobní rovině, neboť prostřednictvím médií, z nichž některá jsou vlastněná firmami ze skupiny AGROFERT, je dlouhodobě a opakovaně atakován zakladatelem a obmyšlených svěřenských fondů Ing. B. Pokud by nevznikly svěřenské fondy AB private trust I a AB private trust II, nebylo by nutné vyhotovovat audity, jejichž výsledky hovoří mimo jiné o nedostatečných kontrolních mechanismech českých orgánů při kontrole žadatelů o prostředky z rozpočtu EU, resp. potvrzují střet zájmů premiéra Ing. Andreje B. a neoprávněné čerpání prostředků z rozpočtu EU. Evropský parlament by se nemusel zabývat střetem zájmů zakladatele a obmyšlených svěřenských fondů a čelit kvůli tomu útokům. Nevznikla by dočasná komise Senátu, která řeší problematiku střetu zájmů premiéra. Nedošlo by k ohrožení nezávislosti médií, které vlastní firmy umístěné do svěřenských fondů. Prostředky z rozpočtu EU by byly alokovány dle pravidel a nemohly by je získat velké firmy ze skupiny AGROFERT. V důsledku činnosti svěřenských fondů AB private I a AB private II dochází k ohrožení ústavního systému České republiky a poškozování diplomatické reputace České republiky.
3. Okresní soud napadeným rozsudkem zamítl návrh, aby bylo určeno, že právní jednání, kterým byl založen AB private trust I, svěřenský fond, je neplatné ex tunc, a žalobce zavázal zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení ve výši 19 540 Kč. Okresní soud dospěl k závěru, že žalobce neprokázal hmotněprávní legitimaci k podání návrhu na požadovaném určení. Žalobce nepatří mezi osoby

jmenované § 95 z. ř. s. ani mezi osoby, které by právní předpis legitimoval k podání návrhu o určení neplatnosti právního jednání, kterým byl svěřenský fond založen. Ustanovení § 6 z. ř. s. je pouze procesním ustanovením vymezujícím osoby, které mají právo účastnit se řízení, tedy včetně navrhovatele. Ustanovení § 6 z. ř. s. však nezakládá hmotněprávní vztah navrhovatele k předmětu řízení. Okresní soud v tomto směru poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003 a na usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 945/17. Byť zákonodárce nebyl důsledný a požadavek na existenci právního zájmu navrhovatele v případě řízení o otázkách svěřenského fondu nevložit explicitně do textu zákona, vyplývá podle názoru okresního soudu požadavek na hmotněprávní zájem jako předpoklad věcněprávního projednání návrhu z obsahu občanského zákoníku ve spojení se zákonem o zvláštních řízeních soudních. Jestliže zákonodárce mezi řízení upravená zákonem o zvláštních řízeních soudních podřadil i řízení mající zjevně sporný charakter, mezi která patří i nyní projednávaná věc, neboť žalobce se domáhá určení nikoli v zájmu svěřenského fondu, pak je nutné ve smyslu § 1 odst. 3 a 4 z. ř. s. ustanovení § 80 o. s. ř. vztáhnout i na řízení zařazená do zákona o zvláštních řízeních soudních, majících sporný charakter, která lze zahájit jen na návrh, avšak okruh subjektů podat návrh není zákonem výslovně vymezen. Občanský zákoník spočívá na zásadě, že soud může zasahovat do vnitřních poměrů právnických osob jen v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek a současně nedovoluje zasahovat do vnitřních poměrů právnických osob osobám, které nemají postavení opravňující je k zásahům do těchto poměrů. Dle okresního soudu není přitom žádného důvodu nahlížet na zásahy do poměrů svěřenského fondu jinou optikou. Občanský zákoník dává právo soudu zasahovat do vnitřních poměrů svěřenského fondu jen v několika vyjmenovaných případech (srov. §§ 1455, 1464 odst. 2, 1466, 1469 a 1473), přičemž ve všech případech musí být navrhovatel funkčně spjat s fondem (zakladatel, obmyšlený a správce) nebo musí prokázat právní zájem k podání návrhu, přičemž soud je v těchto řízeních povinen respektovat práva a stanoviska zakladatele. Žalobce svůj konkrétní právní zájem na vedení řízení netvrdil. Podání návrhu „ve veřejném zájmu“ byť z pozice senátora či občana České republiky kvalifikovaným zájmem podle § 80 o. s. ř. není. Výrok rozhodnutí ve statusové i jakékoli jiné věci svěřenského fondu není podle § 27 z. ř. s. a § 159a o. s. ř. závazný pro každého, proto nemůže zajistit „zájmy veřejnosti“. Požadované rozhodnutí rovněž není schopno zamezit tvrzenému mediálnímu ataku na žalobce. Podle dostupné komentářové literatury osoby, které jsou oprávněny konkrétní návrhy ve věcech svěřenského fondu podat, jsou definovány občanským zákoníkem, jejich okruh je vymezen účastníky řízení ve smyslu § 95 z. ř. s., tedy zakladatel svěřenského fondu, svěřenský správce, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu, a dále se k soudu může s návrhem obrátit osoba, která na věci má právní zájem, tedy osoba, která povede spor v zájmu či ve prospěch svěřenského fondu, pokud by bez tohoto řízení došlo k ohrožení právního postavení svěřenského fondu či jeho majetku. Okresní soud dovodil, že byť je projednávaná věc věcí spornou, je nutno postupovat dle zákona o zvláštních řízeních soudních. Otázky spojené se založením (vznikem) právnických osob i svěřenských fondů jsou považovány za tzv. statusové věci. Řízení ve statusové věci svěřenského fondu přitom představuje řízení ve věcech svěřenského fondu ve smyslu § 2 písm. e) z. ř. s. Přestože okresní soud dovodil, že je nutno v projednávané věci postupovat podle zákona o zvláštních řízeních soudních, nepřibral do řízení osoby vyjmenované ustanovením 95 z. ř. s., neboť takovým postupem by se žalobce v rozporu se zákonem č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, dostal k informacím, ke kterým má právo se dostat pouze za podmínky uvedeného zákona – tedy se souhlasem rejstříkového soudu, osvědčí-li právní zájem na získání informací o zakladateli, obmyšleném a osobě oprávněné k provádění dohledu. Okresní soud neshledal ospravedlnitelným, aby v řízení zahájeném osobou bez právního zájmu k věci poskytl této osobě přístup k informacím, ke kterým mít přístup nemá. Z důvodu nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce k podání návrhu na požadovaném určení okresní soud návrh zamítl, aniž by prováděl další účastníky navržené důkazy.

4. Proti rozsudku okresního soudu podal odvolání žalobce, který namítal, že napadený rozsudek je nepřezkoumatelný pro nesrozumitelnost a absenci přesvědčivého odůvodnění. Soud prvního stupně navíc rozhodl rozsudkem, ačkoli pravděpodobně měl rozhodnout usnesením. Z naříkaného rozhodnutí není patrné, o které konkrétní důkazy byly právní závěry okresního soudu „učiněny“. Obsahem návrhu byla absolutní neplatnost konkrétního právního jednání při založení svěřenského

fondy AB private trust I. Žalobce neměl v úmyslu podávat žalobu o určení podle občanského soudního řádu. Odkaz soudu prvního stupně na judikaturu v souvislosti se závěrem o absenci hmotněprávní legitimace žalobce k podání návrhu je nepřipadný, neboť se jednalo o judikaturu z oblasti obchodních společností a úpravy styku k nezletilému dítěti. Nepřílehavá je rovněž argumentace okresního soudu, který na základě nedůslednosti zákonodárce při úpravě řízení ve věcech svěřenského fondu v zákoně o zvláštních řízeních soudních dovedl požadavek na existenci právního zájmu navrhovatele, čímž se dopustil nepřipustného „dotváření zákonné úpravy“. Žalobce nadto tvrdil, v čem shledává svůj právní zájem na projednání věci. Okresní soud označil dotčené řízení za řízení sporné pouze z důvodu, že se nejedná o určení v zájmu svěřenského fondu, dle žalobce však toto odůvodnění nemůže obstát. Nesrozumitelná je úvaha okresního soudu, že občanský zákoník spočívá na zásadě, že soud může zasahovat do vnitřních poměrů právnických osob jen v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek. Žalobce totiž nenavrhol nic, z čeho by se dalo usuzovat na zásah do vnitřních poměrů právnické osoby, nýbrž poukazyval na to, že jednání uskutečněné ještě před vznikem dotčeného svěřenského fondu je absolutně neplatné. Okresní soud považoval projednávanou věc za tzv. statusovou věc, přestože svěřenský fond není právnickou osobou. Dle žalobce nelze „námitku absolutní neplatnosti uzavření smlouvy o založení svěřenského fondu“ podřadit pod statusové věci. Okresní soud se nikterak nevypořádal s námitkou absolutní neplatnosti právního jednání. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, v režimu jakého zákona okresní soud nakonec rozhodoval, když se odkazuje na ustanovení občanského soudního řádu a zároveň i zákona o zvláštních řízeních soudních, a to dle žalobce nahodile. Napadené rozhodnutí spočívá i na nesprávném právním posouzení věci. Právní jednání předcházející vzniku svěřenského fondu je absolutně neplatné mj. z důvodu narušování veřejného pořádku, proto se této absolutní neplatnosti může dovolávat kdokoli a soud k ní může přihlížet z úřední povinnosti. Okresní soud se touto argumentací vůbec nezabýval. Jelikož v oblasti svěřenských fondů neexistuje veřejnoprávní dohled nad jejich fungováním, je povinností civilního soudu zjišťovat absolutní neplatnost předmětného právního jednání z úřední povinnosti, a to z důvodu ochrany celospolečenských zájmů, což okresní soud nečinil a naopak věc posoudil jako sporné řízení, kdy zřejmě použil tzv. první definici účastnictví ve smyslu § 90 o. s. ř., podle níž jsou účastníky řízení žalobce a žalovaný. V řízeních upravených zákonem o zvláštních řízeních soudních je okruh účastníků podle § 6 odst. 2 z. ř. s. vymezen tak, že účastníkem řízení je navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje. Účastnictví navrhovatele se tedy zakládá procesním způsobem (podáním návrhu), což má za následek, že navrhovatel nemusí být vždy účasten celého řízení, nýbrž jeho účast trvá po dobu, co se jeví, že je nositelem příslušného hmotného práva. Jestliže se v průběhu řízení prokáže, že navrhovatel nositelem hmotného práva, z něhož odvozuje svoji věcnou legitimaci, ve skutečnosti není, soud s navrhovatelem přestane jednat, aniž by o tom vydával usnesení. K projednávané věci je nutno přistupovat tak, aby byl naplněn smysl a účel zákona, přičemž smyslem a účelem založení svěřenského fondu jistě není zastření nezákonného stavu. Podle soudu prvního stupně by se absolutní neplatnosti právního jednání při založení svěřenského fondu mohl domáhat pouze zakladatel, obmyšlený, svěřenský správce či jiná osoba spjatá se svěřenským fondem, což by prakticky znamenalo nepostizitelnost svěřenského fondu, který byl založen v rozporu se smyslem a účelem zákona. Žalobce požadoval, aby odvolací soud rozsudek okresního soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

5. Žalovaný navrhl potvrzení rozsudku okresního soudu jako věcně správného, přičemž zdůraznil, že soud prvního stupně v souladu s ust. § 152 odst. 1 o. s. ř. rozhodl o věci samé rozsudkem. Námitka nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku není důvodná, neboť soud prvního stupně naopak své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnil. S ohledem na neexistenci judikatury týkající se specificky řízení ve věcech svěřenských fondů okresní soud správně analogicky vycházel z dostupné judikatury, která se týká podmínek, za kterých se může třetí osoba u soudu domáhat zásahu do soukromoprávních poměrů jiných osob. Podstatou podaného návrhu je totiž právě snaha vměšovat se do cizích soukromoprávních poměrů. Soud prvního stupně na základě systematického výkladu občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních správně dovedl, že pokud má řízení ve věcech svěřenského fondu spornou povahu a je v rámci něho uplatněn návrh na určení, je na takový návrh třeba vztáhnout požadavek na doložení naléhavého právního zájmu, který žalobce prokazatelně nesplnil. Omezení veřejnoprávních zásahů do soukromoprávních poměrů je

přirozeným projevem zásady autonomie vůle. Lze-li zasahovat do vnitřních poměrů právnických osob jen v zákonem stanovených případech, tím spíše se toto omezení musí uplatnit v případě svěřenských fondů, které nemají právní osobnost a s ní spojenou způsobilost právně jednat, což odůvodňuje i nižší míru veřejnoprávních zásahů do jejich fungování. Za nelogický nelze považovat ani exkurz do právní úpravy evidence svěřenských fondů, která spočívá na důvěrné povaze informací zapisovaných do této evidence. Žalobce nesprávně chápe roli soudů v občanském soudním řízení, které podle § 3 o. s. ř. poskytují ochranu soukromým právům, která byla ohrožena nebo porušena. Žalobce neprokázal, že by měl na projednání a rozhodnutí věci soukromoprávní zájem, resp. že by existence dotčeného svěřenského fondu jakýmkoli způsobem zasahovala do jeho soukromoprávního postavení, proto okresní soud návrh po právu zamítl a své rozhodnutí řádně odůvodnil. Žalobce dále pomíjí, že k tomu, aby se okresní soud mohl zabývat věcně otázkou jím tvrzené absolutní neplatnosti právního jednání při založení svěřenského fondu, bylo nezbytné, aby nejprve prokázal svůj naléhavý právní zájem na požadovaném určení, což neučinil, neboť ani netvrdil, že by bez tohoto určení bylo jakékoli jeho soukromé právo či právní vztah, jehož je sám účastníkem, ohroženo nebo že by se jeho soukromoprávní postavení stalo nejistým. Zmiňuje-li žalobce potřebu „ochrany celospolečenských zájmů“ v souvislosti s tvrzeným porušením zákona o střetu zájmů, není zřejmé, proč by tato ochrana měla být poskytována soudem v civilním soudním řízení, který je povinen postupovat v mezích své pravomoci a v souladu se základními zásadami civilního soudního řízení.

6. Krajský soud jako soud odvolací (§ 10 odst. 1 o. s. ř.) po zjištění, že odvolání žalobce proti rozsudku soudu prvního stupně bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 204 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení jemu předcházející se zřetelem k ustanovení § 206 odst. 2 a § 212 o. s. ř., a dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.
7. Odvolací soud se předně zabýval otázkou, zda se v projednávané věci jedná o řízení ve věcech svěřenského fondu podle § 2 písm. e) a § 94 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“), nebo o sporné řízení podle třetí části o. s. ř.
8. Řízení ve věcech svěřenského fondu podle z. ř. s. je zvláštním řízením, které navazuje na hmotněprávní úpravu tohoto institutu podle § 1448 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“). Svěřenský fond nemá právní osobnost. Vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku, tzv. vlastnictví „bez pána“, neboť majetek ve svěřenském fondu není vlastnictvím správce ani osoby, které má být ze svěřenského fondu plněno. Svěřenský fond se podle § 1448 o. z. vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele tak, že ten svěří správci majetek k určitému účelu smlouvou nebo pořízením pro případ smrti a svěřenský správce se zaváže tento majetek k určenému účelu držet a spravovat. Předpoklady pro vznik svěřenského fondu jsou tedy buď smlouva, nebo pořízení pro případ smrti. Zakladatel v nich vyčlení část svého majetku do svěřenského fondu, svěří jej správci a stanoví jeho účel, který může být podle § 1449 odst. 1 o. z. veřejně prospěšný, anebo soukromý.
9. Podle názoru odvolacího soudu se o řízení ve věcech svěřenského fondu podle z. ř. s. jedná tehdy, jestliže hmotněprávní úprava předpokládá ingerenci soudu v oblasti svěřenských fondů, přičemž současně definuje konkrétní osoby, které jsou oprávněny příslušný návrh na zahájení řízení v jednotlivých případech podat. Do tohoto výčtu patří zejména řízení o jmenování svěřenského správce podle § 1455 odst. 2 o. z. na návrh osoby, která na tom má právní zájem, řízení o jmenování osoby oprávněné dohlížet na správu svěřenského fondu v zájmu obmyšleného podle § 1464 o. z. na návrh správce či osoby, která na tom má právní zájem, řízení o uložení nebo zakázání určitého jednání svěřenskému správci či o odvolání a jmenování nového správce podle § 1466 odst. 1 věty první o. z. na návrh zakladatele, obmyšleného nebo jiné osoby, která na tom má právní zájem, řízení o pověření k zahájení nebo vedení řízení v zájmu svěřenského fondu podle § 1466 odst. 2 o. z. na návrh zakladatele, obmyšleného nebo jiné osoby, která na tom má právní zájem, řízení o zrušení svěřenského fondu nebo o nahrazení původního účelu veřejně prospěšného svěřenského fondu podle § 1469 odst. 1 o. z. na návrh osoby, která na tom má právní zájem, řízení o úpravě statutu svěřenského fondu podle § 1469 odst. 2 o. z. na návrh osoby, která na tom má právní zájem, a řízení o převedení majetku veřejně prospěšného svěřenského fondu do jiného svěřenského fondu nebo do vlastnictví jiné právnické osoby podle § 1473 odst. 1 o. z. na návrh svěřenského správce. Ve výše uvedených

případech se jedná o tzv. nesporná řízení, která ovlivňují základní fungování svěřenského fondu a na která se vztahují až na výjimky upravené v § 94 až § 97 z. ř. s. pravidla obsažená v první obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních (vyšetřovací zásada apod.), neboť u těchto řízení zájem na jejich vyřešení přesahuje zájem konkrétních účastníků řízení, resp. v těchto řízeních soud rozhoduje konstitutivně a preventivně o vztazích mezi účastníky do budoucna. Jednu ze zmiňovaných výjimek z obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních představuje ustanovení § 96 z. ř. s., podle něhož řízení ve věcech svěřenského fondu lze zahájit jen na návrh, což reflektuje speciální postavení svěřenského fondu, jeho soukromoprávní povahu a absenci nutnosti regulovat fungování svěřenského fondu ve veřejném zájmu na základě principu oficiality.

10. Naopak v posuzovaném případě má odvolací soud za to, že z povahy věci se v projednávané věci jedná o sporné řízení podle třetí části o. s. ř., tj. o řízení inter partes (spor dvou proti sobě vystupujících stran), kdy „vyhraje buď jedna, nebo druhá strana“. Podání, kterým se zahajuje sporné řízení, se nazývá žalobou. Účastníci řízení, jehož předmětem je spor mezi dvěma stranami, jsou vymezeni jako žalobce a žalovaný (srov. § 90 o. s. ř.). Osobu, která se u soudu žalobou podle třetí části o. s. ř. domáhá ochrany svých soukromých práv a oprávněných zájmů, zákon označuje za žalobce; osoba, proti které jsou tato práva v řízení uplatněna a která v řízení naopak brání svou pozici, je pak nazývána žalovaným. Okruh účastníků sporného řízení určuje žalobce, tj. sám žalobce rozhoduje o tom, kdo bude v řízení vystupovat jako žalobce a kdo jako žalovaný. Odvolací soud proto na rozdíl od soudu prvního stupně označuje navrhovatele jako žalobce a odpůrce jako žalovaného.
11. Podstatou žalobního požadavku žalobce je určení či vyslovení neplatnosti právního jednání, kterým byl založen svěřenský fond. Dle odvolacího soudu je třeba tuto žalobu posoudit jako určovací žalobu ve smyslu § 80 o. s. ř., neboť podstatné je v tomto směru vymezení žalobního petitu, nikoli subjektivní představy žalobce o povaze a druhu jím podané žaloby či návrhu na zahájení řízení.
12. Podle § 80 o. s. ř. určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.
13. Podle citovaného ustanovení o určovací žalobu jde tehdy, požaduje-li žalobce v žalobním petitu, aby bylo určeno, buď že je tu právní vztah nebo právo, nebo že tu právní vztah nebo právo není. Určovací žalobou ve smyslu § 80 o. s. ř. jsou rovněž žaloby o určení právní skutečnosti (např. neplatnosti právního jednání), u nichž naléhavý právní zájem na požadovaném plnění nevyplývá z právního předpisu (např. žaloba o určení neplatnosti odvolání zaměstnance z vedoucího pracovního místa – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3863/2007). O takovou žalobu se jedná i v projednávané věci. Naopak určovací žalobou ve smyslu § 80 o. s. ř. nejsou žaloby o určení právní skutečnosti, u nichž naléhavý právní zájem na požadovaném plnění vyplývá z právního předpisu (např. žaloba o určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru podle § 72 zákoníku práce).
14. Předpokladem úspěšnosti určovací žaloby ve smyslu § 80 o. s. ř. jsou po procesní stránce skutečnosti, že účastníci mají věcnou legitimaci a že na požadovaném určení je naléhavý právní zájem.
15. Věcnou legitimaci k určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, anebo k určení právní skutečnosti, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo anebo sporná právní skutečnost přímo týká (a jím požadované určení proto může ovlivnit jeho právní postavení).
16. Podle ustálené judikatury je naléhavý právní zájem dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým. Žaloba o určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. Určovací žaloba má preventivní povahu a má za účel poskytnout ochranu právnímu postavení žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva; není proto opodstatněná tam, kde právní vztah nebo právo již byly porušeny a kde je proto právním prostředkem ochrany právního vztahu nebo práva žaloba na plnění. V případech, kdy lze žalovat na splnění povinnosti, může však být naléhavý právní zájem na určení dán tehdy, jestliže se určovací žalobou vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu a předejde se tak případným dalším žalobám na plnění nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva. Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů.

Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.

17. Věcnou legitimaci k žalobcem požadovanému určení nelze zaměňovat s naléhavým právním zájmem na požadovaném určení. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení totiž vyjadřuje způsob právní ochrany, které se má dostat soudním rozhodnutím tomu, kdo má v řízení o určovací žalobě aktivní věcnou legitimaci, a to vůči tomu, kdo je k požadovanému určení pasivně věcně legitimován.
18. Odvolací soud dospěl ve shodě se soudem prvního stupně k závěru o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce k požadovanému určení, neboť žalobce nebyl účastníkem právního jednání, kterým byl založen svěřenský fond, a jím požadované určení ani nemůže ovlivnit jeho soukromoprávní postavení. Žalobce není osobou funkčně spjatou se svěřenským fondem, tj. zakladatelem, svěřenským správcem, obmyšleným nebo osobou, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu. Sporná právní skutečnost se žádným způsobem přímo netýká soukromoprávní sféry žalobce. Na tomto závěru nemohou nic změnit ani žalobcem tvrzené skutečnosti, jimiž odůvodňoval svou žalobní legitimaci (srov. bod 2. odůvodnění tohoto rozhodnutí). Podání žaloby z pozice žalobce jako ústavního činitele (senátora či člena dočasné komise Senátu k návrhům auditních zpráv Evropské komise) „ve veřejném zájmu“, resp. „v zájmu na nenarušení materiálního jádra Ústavy České republiky“, „nepoškození diplomatické reputace České republiky“ a „v zájmu dodržování závazných pravidel, které vyplývají z členství České republiky v Evropské unii“, nelze hodnotit tak, že sporná právní skutečnost se přímo dotýká soukromoprávní sféry žalobce. Žalobce totiž zaměňuje veřejný zájem s ochranou svých soukromých práv a oprávněných zájmů, která je smyslem a účelem občanského soudního řízení. K ochraně veřejného zájmu je v občanském soudním řízení povoláno podle § 35 o. s. ř. toliko státní zastupitelství, a to pouze v zákonem stanovených případech. K ochraně tzv. majetkového zájmu státu je pak oprávněn podle § 35 a o. s. ř. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a to opět pouze v zákonem stanovených případech. Přímé dotčení soukromoprávní sféry žalobce nepředstavuje ani skutečnost, že „mu jako občanu České republiky hrozí, že se bude nucen nepřímo podílet na úhradě sankcí vyměřených České republice za porušení unijních pravidel pro čerpání dotací“. Obdobně to platí i o tvrzeném mediálním ataku na žalobce ze strany médií, která jsou vlastněna firmami ze skupiny kolem společnosti AGROFERT, a.s., jejíž akcie měly být vloženy do svěřenského fondu. Případné určení neplatnosti právního jednání, kterým byl založen svěřenský fond, by tedy nemohlo mít příznivý dopad na soukromoprávní postavení žalobce.
19. Lze uzavřít, že soud prvního stupně sice nesprávně vycházel z toho, že se v projednávané věci jedná o řízení ve věcech svěřenského fondu podle zákona o zvláštních řízeních soudních, nicméně toto pochybení nemohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé, protože učinil správný závěr o sporné povaze řízení a o aplikaci § 80 o. s. ř., resp. o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce, přičemž v tomto směru své rozhodnutí řádně a přezkoumatelným způsobem odůvodnil. Soudu prvního stupně nelze důvodně vytýkat, že se nezabýval věcně otázkou žalobcem tvrzené absolutní neplatnosti právního jednání při založení svěřenského fondu a neprovedl k tomu žalobcem označené důkazy, neboť prvotním předpokladem úspěšnosti určovací žaloby ve smyslu § 80 o. s. ř. – jak bylo uvedeno shora – jsou po procesní stránce skutečnosti, že účastníci mají věcnou legitimaci a že na požadovaném určení je naléhavý právní zájem. Teprve tehdy, jsou-li tyto předpoklady splněny, což se v projednávané věci nestalo, se může soud věcně zabývat spornou právní skutečností.
20. Vzhledem k výše uvedenému byl rozsudek soudu prvního stupně shledán ve výroku ve věci samé jako věcně správný a jako takový byl včetně souvisejícího výroku o nákladech řízení v souladu s ust. § 219 o. s. ř. potvrzen.
21. Rozhodnutí o náhradě nákladů odvolacího řízení je odůvodněno ust. § 224 odst. 1 za použití § 142 odst. 1 o. s. ř. Ve věci samé procesně úspěšnému žalovanému vznikly v odvolacím řízení náklady ve výši 14 363 Kč, které představují odměnu za dva úkony právní služby (sepis vyjádření k odvolání a účast u jednání dne 13. 1. 2021) po 2 500 Kč podle § 6 odst. 1, § 7, § 9 odst. 3 písm. a) a § 11 odst. 1 písm. g) a k) vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), dva režijní paušály po 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, náhradu za ztrátu času v rozsahu 14 půlhodin po 100 Kč podle § 14 advokátního tarifu a jízdné ve výši 4 870 Kč za cestu k jednání před

odvolacím soudem osobním motorovým vozidlem o průměrné spotřebě 7,53 l benzínu Natural 95 na 100 km, cena paliva 27,80 Kč/l, sazba základní náhrady za 1 km jízdy 4,40 Kč, ujetu z Prahy do Ostravy a zpět 750 km, tj. celkem 11 870 Kč. Tuto částku je třeba podle § 137 odst. 3 písm. b) o. s. ř. zvýšit o náhradu za 21% DPH ve výši 2 493 Kč. Odvolací soud nepřiznal odměnu za písemně vypracovanou závěrečnou řeč ze dne 13. 1. 2021, která se podle ustálené judikatury (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1999 sp. zn. 8 To 59/99, publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 16/2000) nepokládá za písemné podání nebo návrh ve věci samé ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu, nýbrž toliko prostředkem k zajištění či usnadnění přesné protokolace závěrečné řeči zástupce účastníka.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí je možno podat dovolání, jestliže rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak, a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení tohoto rozhodnutí k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím Okresního soudu ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné soudní rozhodnutí, může oprávněný podat návrh na soudní výkon rozhodnutí.

Ostrava 13. ledna 2021

Mgr. Tomáš Zubek v. r.
předseda senátu